

Anexa **3** la Ordinul ministrului nr. 5024/ 12.09.2013 privind aprobarea Programelor școlare pentru învățământul liceal – clase cu program de studiu în regim bilingv, limba portugheză, la disciplinele: Geografia Portugaliei, clasa a IX-a; Istoria Portugaliei, clasa a X-a, Elemente de cultură și civilizație portugheză, clasa a XI-a și a XII-a

PROGRAMA ȘCOLARĂ PENTRU CLASELE a XI-a ȘI a XII-a
CLASE CU PROGRAM DE STUDIU ÎN REGIM BILINGV- LIMBA
PORTUGHEZĂ

ELEMENTE DE CULTURĂ ȘI CIVILIZAȚIE PORTUGHEZĂ

*Aprobată prin ordin al ministrului
nr. 5024/12.09.2013*

București, 2013

ARGUMENT

Cursul de *Elemente de cultură și civilizație portugheză* se adresează elevilor din clasele a XI-a și a XII-a (clase cu program bilingv) care au dobândit deja o competență fundamentală în studiul limbii portugheze. *Elemente de cultură și civilizație portugheză* este o disciplină din aria curriculară „Om și societate”, se studiază timp de 2 ani, câte 1 oră pe săptămână în cadrul CDȘ, în conformitate cu Ordinul ministrului nr. 3410 / 16.03.2009, art. 8 (2) și se predă în prima limbă modernă studiată în liceu.

Prin intermediul metodelor de limbă portugheză utilizate pe parcursul anilor de studiu la limba portugheză, elevii s-au familiarizat deja cu anumite noțiuni de civilizație portugheză: obiceiuri, sărbători, gastronomie, mentalități, stil de viață, preocupări cotidiene, domenii de interes, etc. Orele de istorie și de geografie a Portugaliei le-au oferit elevilor informații relevante despre trecutul acestui spațiu de civilizație și despre relațiile cu spațiul european și extraeuropean de-a lungul timpului. De aceea, propunem în această programă abordarea unor repere politice, economice, sociale, cotidiene și culturale pentru descoperirea Portugaliei de astăzi.

Abordarea disciplinei *Elemente de cultură și civilizație portugheză* se bazează pe documente și resurse autentice pentru a înțelege mai bine ansamblul fenomenelor sociale: morale, religioase, estetice, științifice, tehnice caracteristice Portugaliei și portughezilor. Temele propuse vor avea o strânsă legătură cu fapte de civilizație ale epocii contemporane și vor fi prezentate în mod argumentativ.

Conținuturile menționate trebuie să prezinte, în mod obligatoriu, o problemă specifică Portugaliei; ele nu trebuie să devină teme literare sau istorice, ci să permită elevilor efectuarea unei analize bazate pe fapte de civilizație. În acest mod, programa propusă elevilor claselor bilingve a XI-a și a XII-a le permite acestora manifestarea unor atitudini personalizate și recunoașterea unor valori. Ele devin definitorii pentru formarea unei gândiri independente, obiective, a unor opinii liber exprimate și îi ajută în capacitatea lor de a lua decizii. În același timp, disciplina *Elemente de cultură și civilizație portugheză* își propune să-i determine pe elevi să-și însușească un set de competențe cu implicații transdisciplinare ca, de exemplu: îmbogățirea cunoștințelor de cultură și civilizație portugheză, dar și a celor de cultură generală, prin stimularea dorinței de cunoaștere și informare.

Pornind de la lista competențelor generale, și în acord cu Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi elaborat de Consiliul Europei, temele au fost selecționate în așa fel încât elevul să înțeleagă ansamblul fenomenelor sociale și culturale caracteristice Portugaliei și portughezilor, precum și deschiderea lusofonă a acestei discipline.

COMPETENȚE GENERALE

1. Obținerea unor informații prin receptarea de mesaje orale sau scrise, în scopul ameliorării competențelor disciplinare și lingvistice
2. Producerea unor mesaje orale sau scrise, în scopul emiterii unor reflecții asupra culturii proprii și asupra culturii lusofone
3. Realizarea de interacțiuni în situații diferite de comunicare pe teme de cultură și civilizație portugheză
4. Transferul și medierea mesajelor orale sau scrise pe teme de cultură și civilizație portugheză

Valori și atitudini

Se va avea în vedere cultivarea și dezvoltarea la elevi, a următoarelor valori și atitudini:

- Stimularea și cultivarea simțului estetic
- Conștientizarea contribuției aduse de cultura portugheză la patrimoniul cultural universal
- Raportarea critică la civilizația portugheză, acceptarea diferențelor și manifestarea toleranței prin abordarea critică a diferențelor și a stereotipurilor culturale
- Dezvoltarea gândirii autonome, critice și reflexive în urma receptării unei varietăți de texte în limba portugheză (argumentative, funcționale, informative etc.)
- Dezvoltarea interesului pentru valorile portugheze de patrimoniu și pentru cele contemporane
- Conștientizarea rolului limbii portugheze ca mijloc de acces la patrimoniul culturii universale

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI FORME DE PREZENTARE A CONȚINUTURILOR

1. Obținerea unor informații prin receptarea de mesaje orale sau scrise, în scopul ameliorării competențelor disciplinare și lingvistice

Competențe specifice	Forme de prezentare a conținuturilor
<p>1.1. Înțelegerea globală și detaliată a unor texte neliterare care abordează aspecte ale civilizației contemporane</p> <p>1.2. Identificarea temelor, subtemelor dintr-un document autentic</p> <p>1.3. Identificarea poziției autorului față de tema abordată</p>	<p>Tipuri și surse de mesaje orale: Înregistrări în limbă standard, la viteză normală, pe teme de civilizație contemporană: fragmente de filme artistice și documentare</p> <p>Tipuri de mesaje scrise: Texte de lungime variabilă, în diverse registre, de dificultate medie: texte autentice de informare generală, pagini Internet, articole de presă</p>

2. Producerea unor mesaje orale sau scrise, în scopul emiterii unor reflecții asupra culturii proprii și asupra culturii lusofone

Competențe specifice	Forme de prezentare a conținuturilor
<p>2.1. Relatarea orală sau în scris a conținutului unui articol, interviu cu sublinierea elementelor esențiale</p> <p>2.2. Problematizarea pornind de la o temă de documentare</p> <p>2.3. Argumentarea orală sau în scris a unor opinii personale privind evenimente contemporane</p> <p>2.4. Compararea unor evenimente în vederea analizării</p>	<p>Tipuri de informații: Schimburi de informații, oral / în scris, privind: informații factuale, explicații, desfășurarea unor evenimente</p> <p>Descrieri de persoane, locuri, procese, activități, situații</p> <p>Prezentare orală / scrisă, expunere, povestire</p>

3. Realizarea de interacțiuni în situații diferite de comunicare pe teme de cultură și civilizație portugheză

Competențe specifice	Forme de prezentare a conținuturilor
<p>3.1. Expunerea propriilor opinii și susținerea lor cu argumente în conversații pe teme de cultură și civilizație portugheză</p> <p>3.2. Exprimarea clară, fluentă și argumentată a propriilor opinii și puncte de vedere legate de subiectele abordate</p> <p>3.3. Solicitarea în mod adecvat a opiniilor interlocutorului și răspunsul adecvat la acestea</p> <p>3.4. Verificarea înțelegerii și solicitarea / oferirea de clarificări / explicații când informația nu este clar înțeleasă, în conversații</p>	<p>Tipuri de interacțiuni: Conversații, schimburi de opinii, dezbateri, discuții</p> <p>Moduri de interacțiune: față în față, în perechi / în grup mic</p> <p>Schimburi de opinii: argumente în susținerea unor idei / opinii personale; preferințe, ipoteze</p>

4. Transferul și medierea mesajelor orale sau scrise pe teme de cultură și civilizație portugheză

Competențe specifice	Forme de prezentare a conținuturilor
<p>4.1. Traducerea, oral și / sau în scris, din limba portugheză în limba maternă / din limba maternă în limba portugheză a unor texte / mesaje de dificultate medie, pe teme de cultură și civilizație portugheză (în scris, cu ajutorul dicționarului)</p> <p>4.2. Redarea (oral și / sau în scris), cu cuvinte proprii, a spuselor altor persoane</p> <p>4.3. Raportarea mesajului la experiențe personale</p>	<p>Tipuri de mesaje scrise: Texte de informare generală, pe teme de cultură și civilizație portugheză</p> <p>Tipuri și surse de mesaje orale: Dialoguri înregistrate / interpretate</p>

CONȚINUTURI RECOMANDATE

NOTE:

1. Pentru formarea și dezvoltarea competențelor și a valorilor și atitudinilor prevăzute în programă, se recomandă să fie utilizate conținuturile din listele de mai jos.
2. La alegerea temelor și textelor pe care se va lucra, se va avea în vedere corelarea lor cu sfera de interese și cu nevoile de comunicare ale elevilor în perioada școlarității, valorificând și oportunitățile de comunicare din mediile de învățare nonformale.

TEME

Se recomandă ca, în clasele a XI-a și a XII-a, activitățile de învățare să fie proiectate și realizate în contextul următoarelor teme:

CLASA a XI-a

TEME	CONȚINUTURI
1. Pátria	Território, povo, nação, Estado.
2. Conquistas	Internas e externas.
3. Fé	Religião, expansão do Cristianismo, V Império.
4. Tradição	Culto ao passado, saudade, saudosismo.
5. Mito	Ulisses, mar, Oriente, sebastianismo, Inês de Castro, heróis.
6. Turismo	Objectivos turísticos e culturais.

CLASA a XII-a

TEME	CONȚINUTURI
7. Portugalidade	Nacionalismo e integração.
8. Actualidade	Idade Moderna, modernidade, Modernismo.
9. Música	As tunas, o fado, o Madredeus.
10. Política	Centralismo imperial, ditadura, liberalismo, socialismo, 25 deAbril.
11. Prospeção	A releitura da História, da cultura e da ação portuguesas no mundo.
12. Personalidades portuguesas	Personalidades notáveis do mundo artístico, cultural e científico.

SUGESTII METODOLOGICE

Prezenta programă este un instrument de lucru care se adresează profesorilor care predau *Elemente de cultură și civilizație portugheză* la clasele bilingve.

Sugestiile metodologice au în vedere deplasarea de accent de la conținuturile programei pe competențe. De aceea, accentuăm faptul că tematica este orientativă, ea putând fi adaptată, completată în conformitate cu schimbările survenite în societatea portugheză contemporană. De asemenea, profesorul care predă acest obiect de studiu are posibilitatea de a modifica numărul de ore acordat fiecărei teme în funcție de interesul arătat de elevi sau de documentele-suport pe care le exploatează în cadrul orei. Unitățile de conținut sunt prezentate într-o ordine care nu este nici ea obligatorie – interesul elevilor sau evenimentele din Portugalia permițând o restructurare sau modificare a succesiunii elementelor de conținut. Reluarea unor probleme studiate la geografie și istorie, în anii anteriori, va consolida achizițiile elevilor și va permite valorificarea unor contexte deja familiare elevilor.

Ora de *Elemente de cultură și civilizație portugheză* nu poate fi concepută ca simplă predare-învățare pe baza unor cursuri magistrale, susținute de la catedră, de către profesor. Activitatea la clasă are la bază documente autentice, suporturi iconice (grafice, statistici, desene, caricaturi), suport audio-video și, în general, orice suport multimedia sau articole de presă a căror vechime însă nu trebuie să fie depășită de evenimentele actuale din societatea portugheză.

Corectitudinea lingvistică – importantă pentru un vorbitor bilingv – nu trebuie să oprească demersurile expositive, dezbaterile. De aceea, se recomandă ca tehnica de corectare a greșelilor să fie aplicată corespunzător, oprirea elevului fiind necesară doar atunci când erorile lui de limbă afectează grav mesajul.

Deoarece nu există un manual tradițional de *Elemente de cultură și civilizație portugheză*, recomandăm ca fiecare profesor să-și întocmească un dosar cu documentele pentru temele alese (multiplicate – textul suport sau grila de evaluare, aparatura necesară pentru documentele audio-video), documente pe baza cărora se va desfășura activitatea la clasă. În cazul documentelor audio-video, demersul coincide pentru prima etapă cu cel de la ora de limbă portugheză: pregătirea audiției / vizionării, comunicarea cerinței pentru prima / a doua / a treia vizionare / audiție – urmată obligatoriu de dezbateri, exploatare. Profesorul poate alege momentul în care să aducă explicații lexicale (înainte, în timpul, după vizionare / audiție) în funcție de nivelul clasei – dar nu este obligatorie o înțelegere totală a documentului.

În ceea ce privește demersul metodologic, în cazul unui suport-scris, se recomandă înțelegerea globală a documentului cu reperarea elementelor caracteristice: titlu, inter-titlu, paragrafe, idei principale, secundare, conectori, tip de text. Punctul de vedere argumentat sau expunerea pe temă dată nu trebuie neglijate în demersul didactic, iar în clasa a XII-a, în funcție de nivelul clasei, poate fi introdusă “sinteza” documentelor chiar ca muncă diferențiată.

Cum această disciplină are avantajul, dar și dificultatea unei materii vii, în continuă schimbare (unele date, documente pot fi perimate în 6-12 luni), propunem implicarea elevilor în căutarea de date / documente și în timpul altor activități, nu doar în timpul celor specifice disciplinei. De exemplu, în timpul schimburilor școlare, în contactele cu nativi lusofoni, elevii pot realiza anchete, sondaje de opinie, statistici, interviuri, fotografii care pot fi ulterior folosite ca suport-declanșator pentru dezbateri. Activitățile ludice au și ele un rol important în timpul orelor de civilizație.

Această disciplină este solicitantă atât pentru profesor (timpul de pregătire depășește cu mult pe cel al activității în sine), cât și pentru elev, dar deosebit de atractivă, atât prin noutatea informațiilor, cât și a demersului didactic, dezbaterile, comparațiile elevilor provocând, în general, interesul clasei. Acesta poate crește prin implicarea elevilor în

elaborarea unor portofolii multimedia (de exemplu CD-uri despre instituții europene, portugheze, partide, sistemul juridic, înregistrări, interviuri până la scurte filme-anchetă).

Demersul didactic și evaluarea vor ține cont în mare măsură de acest aspect formativ de căutare a informației, de capacitatea de elaborare a suportului didactic, de capacitatea de analiză a fenomenului și de ușurința de a depista / discuta problematica tematicii / documentelor.

Toate tipurile de activități vizând formarea și dezvoltarea competențelor comunicative vor fi pertinente pentru sarcina de lucru propusă în prealabil, care nu este numai comunicativă. Orice activitate devine eficientă dacă îi permite elevului să își mobilizeze cunoștințele și deprinderile pentru a rezolva o sarcină complexă, așa încât să devină un utilizator autonom.

TIPURI DE ACTIVITĂȚI ȘI EXERCIIȚII RECOMANDATE PENTRU DEMERSUL DIDACTIC

1. Obținerea unor informații prin receptarea de mesaje orale sau scrise, în scopul ameliorării competențelor disciplinare și lingvistice:

- exerciții de identificare de informații din pliante, broșuri, reviste, inclusiv Internet;
- lectura de grafice, hărți, procente și comentarea lor;
- exerciții de confirmare a înțelegerii sensului global texte de civilizație cu un conținut bogat în idei;
- exerciții de identificare și discriminare între informații factuale și opinii / puncte de vedere;
- exerciții de selectare de informații din fragmente ale unor texte mai ample, extrase din antologii de civilizație portugheză în scopul utilizării lor ulterioare;
- exerciții de desprindere / înțelegere a ideilor dintr-un text (descriere, raport, grafic, prezentare);
- exerciții de înțelegere orală (cântece, înregistrări sonore...);
- exerciții de confirmare a înțelegerii prin efectuarea de acțiuni pe baza informațiilor obținute pe cale orală / prin lectură;
- proiecte individuale sau de grup;
- studierea unor texte funcționale (rețete culinare, instrucțiuni de folosire, prospecte, ghiduri de utilizare, etc.).

2. Producerea unor mesaje orale sau scrise, în scopul emiterii unor reflecții asupra culturii proprii și asupra culturii lusofone:

- exerciții de formulare de întrebări și răspunsuri;
- exerciții de solicitare/ oferire de clarificări/ explicații, când informația/ instrucțiunea nu este înțeleasă imediat;
- formularea de idei, opinii pe teme culturale în cadrul unor dezbateri în grup;
- redactarea unor texte scurte pe teme derivate din domeniul culturii și civilizației portugheze;
- descrierea unei imagini (portret, publicitate, caricatură din presa portugheză...);
- producerea unor texte funcționale, descrierea unor operații, a unor texte argumentative;
- exerciții de reformulare, reducere de paragraf, de argumentare folosind conectorii logici și articulatorii;
- dialoguri, discuții, conversații dirijate sau libere, comentariu, interviu, joc de rol, dezbateri pe teme date;
- proiecte individuale sau de grup;
- realizarea de postere, hărți, desene, afișe, fișe de identitate (a unor regiuni, personalități, scriitori, etc.).

3. Realizarea de interacțiuni în situații diferite de comunicare pe teme de cultură și civilizație portugheză:

- exerciții în perechi / grup, joc de rol, simulări: dialoguri, conversații, discuții, dezbateri;
- exerciții de solicitare a opiniilor interlocutorului și de răspuns la acestea;
- exerciții de confruntare de opinii și puncte de vedere legate de teme de cultură și civilizație portugheză.

4. Transferul și medierea mesajelor orale sau scrise pe teme de cultură și civilizație portugheză:

- exerciții de operare cu informații din texte de civilizație portugheză (corelare, completare de tabele, ordonare în ordinea logică a desfășurării unor evenimente etc.);
- exerciții de transfer de informație în și din coduri non-lingvistice (grafice, scheme, imagini);
- exerciții de rezumare;
- exerciții de traducere și retroversiune;
- proiecte individuale sau de grup.

MODALITĂȚI DE EVALUARE

Evaluarea cunoștințelor de civilizație portugheză se va realiza prin:

1. elaborarea și prezentarea de portofolii legate de teme de civilizație portugheză;
2. oferirea de răspunsuri pertinente la chestionare care verifică înțelegerea unor texte pe teme de cultură/civilizație portugheză;
3. redactarea de texte diverse pe teme de civilizație;
4. exprimarea unui punct de vedere personal legat de o temă de civilizație portugheză și susținerea acestuia în cadrul unui dialog;
5. prezentarea unei opinii personale pornind de la un document declanșator legat de civilizația portugheză și argumentarea acestei opinii;
6. participarea la un dialog/schimb de informații/interviu.

TEHNICI DE REDACTARE

1. Rezumat al unui document pe o temă dată.
2. Eseu structurat pe o temă dată.
3. Expunere pe bază de documentație.
4. Sinteză.

BIBLIOGRAFIE

1. BERNARDINO, Teresa (1986). *Sociedade e atitudes mentais em Portugal (1777-1810)*. Lisboa: Imprensa Nacional-Casa da Moeda.
2. GUIMARÃES, Fernando. (1988). *Poética do Saudosismo*. Lisboa: Editorial Presença.
3. LINHARES FILHO, José. "A mensagem da cultura portuguesa". In: *Revistada Academia Cearense de Letras*. Fortaleza: ano XCIV, v. 50, 1993/1994, p.29-37.
4. LOURENÇO, Eduardo. *O Labirinto da Saudade*. Lisboa: Dom Quixote, 1991.
5. PASCOAES, Teixeira. (1987). *Os poetas lusíadas*. Lisboa: Assíri & Alvim.
6. PESSOA, Joaquim. (1986). *Viagens na Nossa Terra: Portugal visto pelos escritoresportugueses*. Lisboa: Direção Geral de Turismo.
7. SARAIVA, António José. (1972). *Para a História da Cultura em Portugal (vs. I e II)*. Mem Martins: Europa-América.
8. SARAIVA, José Hermano. (1993). *História Concisa de Portugal(16ª ed.)*. Mem Martins: Europa-América.